

سرشناسه	: اعرافی، علیرضا، ۱۳۳۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: فقه تربیتی
مشخصات نشر	: قم: موسسه اشراق و عرفان، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ج.: جدول؛ ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س م.
شابک	: دوره: ۱-۵-۹۵۶۹۱-۶۰۰-۹۷۸؛ ۲۰۰۰۰۰ ریال: ۴-۰۹-۸۵۴۲-۶۰۰-۹۷۸؛ ج ۲۶.
یادداشت	: چاپ اول.
مندرجات	: ج ۱. مبانی و پیش فرض‌ها. - ج ۲. تعلیم و تعلّم علم و دین. - ج ۴. تعلیم و تعلّم علوم و معارف عقلی. - ج ۵. تعلیم و تعلّم علوم و معارف شهودی. - ج ۷. آداب مشترک تعلیم و تعلّم ج ۲۴. تربیت عبادی. - ج ۲۶. تربیت جنسی
شناسه افزوده	: امامی راد، احمد، ۱۳۵۹ -
موضوع	: آموزش و پرورش (فقه)
موضوع	: تربیت خانوادگی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع	: اخلاق اسلامی
رده بندی کنگره	: ۶۸ الف / ۶ / ۱۹۸ BP
رده بندی دیویی	: ۲۹۷ / ۳۷۹
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۹۵۶۳۷۱

علیرضا اعرافی

فقہ تربیتی ۲۶

تربیت جنسی

تحقیق و نگارش: احمد امامی راد

نشر اشراق و عرفان

فقه تربیتی ۲۶ (تربیت جنسی)

علیرضا اعرافی

تحقیق و نگارش..... احمد امامی راد
ناشر..... مؤسسه اشراق و عرفان
ویراستار..... احمد رضانی
امور هنری..... حمید بهرامی
نوبت و تاریخ چاپ..... اول/تابستان ۱۳۹۶
لیتوگرافی، چاپ و صحافی..... سازمان چاپ اِسرائ
شمارگان..... ۱۰۰۰ نسخه
قیمت..... ۲۰۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای مؤسسه اشراق و عرفان محفوظ است

ISBN: 978-600-8542-09-4

www.eshragh-erfan.com

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۴۸۵۴۰

info@eshragh-erfan.com

نمابر: ۰۲۵-۳۷۷۴۸۵۴۱

آدرس: ایران، قم، خیابان معلم، کوچه ۸، کوچه شهید محقق، پلاک ۵۹

فهرست مطالب

۱۳.....	سخن مؤسسه
۱۵.....	پیشگفتار

فصل اول: کلیات/۱۷

۲۲.....	مفاهیم
۲۳.....	الف) تربیت
۲۴.....	ب) جنس، جنسی و جنسیت
۲۹.....	ج) تربیت جنسی
۳۳.....	پیشینه پژوهش
۴۰.....	پیشینه فقهی «تربیت جنسی»

فصل دوم: وظیفه مندی مربیان در تربیت جنسی/۴۳

۴۴.....	ادله عام الزامی جاری در تربیت جنسی
۴۴.....	قاعده اول: تسبیب
۴۵.....	الف) ترک بیان حکم (ارشاد جاهل)

۴۶ (ب) اکراه
۴۸ (ج) تمهید مقدمه خارجی
۴۹ (د) عدم مانع
۵۰ قاعده دوم، سوم و چهارم
۵۱ قاعده پنجم: پرهیز از اعانه برائتم
۵۳ قاعده ششم: وقایه
۵۷ ادله عمومی غیرالزامی جاری در «تربیت جنسی»
۵۸ دلیل اول: «اعانه بر طاعت الهی»
۵۹ دلیل دوم: «در جایگاه نیکو قراردادن فرزند»
۶۱ دو سؤال فرعی مرتبط با ادله عمومی تربیت جنسی
۶۱ اطمینان شخصی یا اطمینان عرفی
۶۲ معیار اطمینان به صدور گناه جنسی در شمول ادله
۷۵ جمع‌بندی

فصل سوم: روش‌های تربیت جنسی فرزندان/ ۷۷

۷۸ ۱. مراقبت از دیده‌شدن مجامعت از سوی کودکان
۷۸ روایت اول: روایت راشد
۸۵ روایت دوم: روایت حسین بن زید
۸۷ روایت سوم: روایت جابر
۸۹ روایت چهارم: روایت ابی بصیر
۸۹ روایت پنجم: روایت جعفریات
۹۰ جمع‌بندی دلالت روایات

- نکات تربیتی استخراج شده از روایات روش مراقبت ۹۱
۲. جداسازی بستر کودکان (تفریق مضاجع) ۹۳
- روایات خاص دلالت کننده بر تفریق مضاجع ۹۴
- الف) روایات دلالت کننده بر تفریق مضاجع پس از ده سالگی ۹۴
- ب) روایت دلالت کننده بر تفریق مضاجع پس از شش سالگی ۹۹
- جمع بندی دو گروه از روایات ذکر شده ۹۹
- حکم فقهی تفریق مضاجع کودکان ۹۹
- فروع مسأله جداسازی بستر کودکان ۱۰۲
۱. مقصود از «مضجع» در تفریق مضاجع ۱۰۲
۲. مکلفان به تفریق مضاجع ۱۰۷
۳. عریان بودن تحت مضجع ۱۰۸
۴. تفریق مضاجع کودکان با بزرگسالان ۱۰۹
۵. جنسیت کودکان در لزوم تفریق مضاجع ۱۱۰
۶. جنسیت بزرگسالان در جداسازی بستر کودکان ۱۱۰
۷. محرم بودن یا نامحرم بودن فرزندان با همدیگر یا با بزرگ ترها ۱۱۱
۸. انتهای تفریق مضاجع ۱۱۲
۹. تکلیف خود فرزند در تفریق مضاجع ۱۱۵
۱۰. تکلیف در صورت تحقق هم خوابی ۱۱۸
- جمع بندی دلالت روایات «تفریق مضاجع» و احکام فقهی آن ۱۱۹
۳. اجازه خواهی هنگام ورود به اتاق خلوت اولیا (استیدان) ۱۲۰
- آیه استیدان ۱۲۱

- روایت اول ذیل آیه استیزان؛ موثقه فضیل بن یسار..... ۱۲۴
- روایت دوم ذیل آیه استیزان: روایت جراح مدائنی ۱۲۵
- روایت سوم ذیل آیه استیزان: روایت زرارة ۱۲۸
- روایت چهارم ذیل آیه استیزان: روایت حسین بن حمدان..... ۱۲۹
- روایت پنجم ذیل آیه استیزان: موثقه ابن سنان ۱۳۰
- سؤالات فرعی ذیل آیه استیزان و روایات ذکرشده ۱۳۳
۱. وظیفه کودکان غیربالغ درباره اذن خواهی ۱۳۳
۲. وظیفه والدین در باب استیزان فرزندان ۱۳۸
۳. مقصود از ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ ۱۴۳
۴. عمومیت «لم يبلغ الحُلم منكم» ۱۴۵
۵. محدوده سن ﴿لم يبلغ الحلم﴾ ۱۴۶
۶. دخالت نداشتن جنسیت در تعلق تکلیف ۱۴۸
۷. موضوعیت نداشتن سه وقت ذکرشده در آیه ۱۵۰
۸. دلالت نداشتن آیه بر لزوم محدودبودن اوقات خلوت ۱۵۱
۹. شمول آیه نسبت به محرم و نامحرم ۱۵۲
۱۰. نفسی یا غیربی بودن استیزان ۱۵۲
- جمع بندی حکم فقهی استیزان ۱۵۳
۴. پوشاندن عورت خود از بچه ممیز ۱۵۴
- آیه ۳۰ سوره نور ۱۵۵
- روایت نبوی ﷺ ۱۵۷
- جمع بندی ۱۶۱

- روایات عام لزوم حفظ حریم در دیده شدن عورت ۱۶۲
۵. نگاه نکردن به عورت بچه ممیز..... ۱۶۴
- روایت اول: موثقه جابر بن یزید..... ۱۶۵
- روایت دوم: روایت سهل..... ۱۶۷
- روایت سوم: روایت امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام..... ۱۶۷
- روایت چهارم: روایت پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ..... ۱۶۸
- جمع بندی دلالت های احادیث ذکر شده و حکم فقهی آن ۱۶۸
۶. مباشرت نکردن با عورت بچه پس از شش سالگی..... ۱۶۸
- روایت محمد بن یحیی..... ۱۶۹
۷. پرهیز از بوسیدن لب ها و گونه ها با قصد ریه ۱۷۲
- نسبت روایات ذکر شده با روایات تحسین بوسه ولد و والدین .. ۱۷۴
- وجه جمع دو گروه از روایات ۱۷۶
۸. در دامن نشانیدن و نبوسیدن دختر ۶ ساله نامحرم..... ۱۷۶
- روایت اول: موثقه یحیی کاهلی..... ۱۷۷
- روایت دوم: روایت هارون بن مسلم..... ۱۸۱
- روایت سوم: روایت زراره..... ۱۸۲
- روایت چهارم: روایت علی بن عقبه..... ۱۸۳
- روایت پنجم: روایت زراره..... ۱۸۴
- روایت ششم: روایت زکریا..... ۱۸۴
- جمع بندی دلالت روایات..... ۱۸۵
- حکم فقهی مسأله..... ۱۸۶

- نکات تکمیلی ۱۸۸
۹. ساماندهی جنسیتی در معاشرت‌های اجتماعی ۱۸۸
- الف) وظایف خود مکلف در ساماندهی جنسیتی ۱۹۰
- الف) ۱. مقتضای قواعد عام فقهی در تکلیف خود مکلف ۱۹۱
- الف) ۲. ادله خاص دلالت‌کننده بر ساماندهی جنسیتی ۱۹۲
- ب) تکالیف تربیتی در زمینه ساماندهی جنسیتی ۲۱۵
۱. مقتضای قواعد عام فقهی در تکلیف تربیتی در ساماندهی جنسیتی ... ۲۱۶
- ب) ۲. مقتضای ادله خاص در تکلیف تربیتی در ساماندهی جنسیتی ۲۲۰
۱۰. فراهم آوردن شرایط ازدواج متربی و آسان‌گیری در آن ۲۲۷
- الف) فراهم آوردن شرایط ازدواج متربی ۲۲۷
- دسته اول: ادله ناظر به رجحان تزویج دیگران، به طور مطلق ۲۲۸
- دسته دوم: دلیل ناظر به تزویج فرزندان به وسیله اولیا ۲۳۳
- دسته سوم: ادله ناظر به تزویج دختران توسط اولیا ۲۳۴
- جمع‌بندی، حکم فقهی ۲۴۲
- ب) آسان‌گیری در ازدواج ۲۴۴
- ب) ۱. معیار قرار ندادن امور مالی در ازدواج و تزویج ۲۴۵
- ب) ۲. مهریه کم ۲۴۷
- ب) ۳. معیار قرار ندادن موقعیت و قومیت در ازدواج و تزویج ۲۵۱
- جمع‌بندی ۲۵۵
- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ۲۵۷
- فهرست منابع ۲۶۱

۲۶۱.....	منابع فارسی و عربی
۲۸۳.....	مجلات
۲۸۴.....	منابع لاتین
۲۸۵.....	نمایه‌ها
۲۸۵.....	نمایه آیات
۲۸۸.....	نمایه اصطلاحات
۳۰۶.....	نمایه اشخاص

سخن مؤسسه

پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی، رسالت حوزه‌های علمیه را دو چندان کرده است. نظام اسلامی برای تأمین پشتوانه نظری خود باید مبانی علمی لازم را برای تصمیم‌گیری و اجرا داشته باشد و این، عرصه‌ای است که حوزه علمیه در کنار دیگر مجامع علمی باید در آن نقش فعال داشته باشد؛ زیرا این نیاز بدون گسترش مرزهای علوم اسلامی به مباحث نوپدید و تولید علوم انسانی با رویکرد اسلامی، پاسخ مناسبی نمی‌یابد. ضرورت مجاهدت علمی به منظور پاسخگویی به مطالبات روزافزون و برحق جامعه دینی، آن‌گاه حس می‌شود که توجه شود: اولاً، دگرگونی‌های جدیدی در مجموعه دانش بشری، به ویژه علوم انسانی رخ داده است؛ ثانیاً، زندگی انسان معاصر، به سبب پیشرفت در علوم و فناوری‌های جدید، دستخوش تطوره‌های شگرفی شده است؛ ثالثاً، شکل‌گیری نظام اسلامی، فرصت مناسبی را برای دستیابی به اهداف خود، فراروی جامعه دینی قرار داده است. به همین دلیل، سرعت‌بخشیدن به فعالیت‌های علمی حوزوی برای توانمندسازی نظام اسلامی در این باره ضرورت دارد.

«مؤسسه اشراق و عرفان» که از سال ۱۳۸۶ با نظارت و اشراف علمی استاد علیرضا اعرافی رحمته‌الله فعالیت خود را آغاز کرده است، افزون بر تأکید بر اصالت‌های

حوزوی، برای برآوردن نیازمندی‌های معرفتی انسان معاصر نیز می‌کوشد؛ از این رو مأموریت‌های خود را «پژوهش در زمینه فقه‌های نو و فلسفه‌های مضاف بر مبنای روش اجتهادی در راستای نظام‌سازی اسلامی»، «پرورش پژوهشگران صاحب‌نظر در عرصه فقه‌های نو و فلسفه‌های مضاف و نظام‌سازی اسلامی» و «اسلامی‌سازی علوم انسانی» قرار داده است تا بتواند به ایفای نقشی مؤثر در این مجال بپردازد.

مسأله «غریزه جنسی» در اسلام مورد توجه بوده و وسیله محبت و گرمابخش محیط خانواده شمرده شده است. این امر در میان دانشمندان نیز اهمیت بسزایی دارد؛ به نحوی که پزشکان، روان‌پزشکان و روان‌شناسان، رفتار جنسی را در فرهنگ‌های مختلف، به صورت دقیق و علمی، بررسی کرده‌اند. تردیدی نیست که بخشی از کامیابی‌های بشر در گرو شناخت و آگاهی درست به این مسأله و توجه به «تربیت جنسی» مناسب، به‌ویژه از سوی اولیای متری است. کتاب حاضر کوشیده است با ارائه رهنمودهای تربیتی، مهم‌ترین مسؤولیت مریبان را در برابر مرتب‌ان خویش، در قالب «تربیت جنسی با رویکرد فقهی» به تصویر بکشد تا بتواند متری را از انحراف و لغزش جنسی، مصون بدارد و سعادت دنیوی و اخروی او را فراهم آورد.

مؤسسه اشراق بر خود لازم می‌داند از حضرت استاد علیرضا اعرافی رحمته‌الله علیه تشکر نماید؛ زیرا ایشان، با ارائه این بحث در ضمن دروس پر محتوایشان، عنایت خاصی در به ثمر نشان دادن این اثر داشتند. همچنین لازم است از تلاش‌های محقق ارجمند، حجت‌الاسلام دکتر احمد امامی‌راد در تحقیق و پژوهش این اثر تقدیر کند و قبول زحمت حجت‌الاسلام دکتر سید نقی موسوی را در نظارت و ارزیابی آن ارج نهد. امید است صاحب‌نظران و اندیشوران دینی، مؤسسه اشراق و عرفان را برای بهبود تولیدات علمی آینده، از نظرها و پیشنهادهای سازنده خود بهره‌مند سازند.

پیشگفتار

یکی از ساحت‌های مهم تربیتی، «تربیت جنسی» است. غریزه طبیعی جنسی که خداوند در انسان به ودیعه گذارده است، از آغاز تولد بوده و توجه به تربیت شایسته در این زمینه، افزون بر جهت‌دهی مطلوب به این غریزه، از ناهنجاری‌های بسیاری خواهد کاست. در واقع، تربیت بهینه در مسائل جنسی با توجه به گرایش طبیعی انسان به مسائل شهوانی نامشروع، از اهمیت بیشتری برخوردار است؛ از این رو «تربیت جنسی» که یکی از مهم‌ترین بخش‌های تربیت است، از سوی نظریه‌پردازان و متولیان عرصه تربیت اسلامی مورد توجه خاص قرار گرفته است و فقها نیز در ابواب مختلف فقه به این امر و احکام مربوط بدان اشاراتی داشته‌اند.

با توجه به آنچه ذکر شد، بررسی فقیهانه در این زمینه، افزون بر معلوم ساختن جایگاه آن، به استخراج قواعد و روش‌های صحیحی که بتوان نظر اسلام را بر آن اطلاق کرد و نیز احکام جزئی مربوط به آن، منجر خواهد شد. این اثر، پس از بررسی قواعد عام فقهی - که در تربیت جنسی جریان دارند - روش‌های خاص تربیت جنسی را به طور کامل بررسی کرده است.

از استاد محترم آیت‌الله علی‌رضا اعرافی که در القای دروس و بررسی کامل

آن نقش بی بدیلی داشتند، کمال تشکر و قدردانی را دارم. همچنین از حجج اسلام: اکبر ترابی، مجید طرقی، محسن پورا کبر، علی همت بناری، سیدعلی حسینی زاده و سیدنقی موسوی که در بررسی این اثر، نقش بسزایی داشتند، تشکر به عمل می آید. با توجه به این که اثر حاضر، نخستین کتاب در زمینه بررسی فقهی تربیت جنسی می باشد، امید است فقها و صاحب نظران در بررسی و نقد این اثر، یاری رسان ما باشند.

احمد امامی راد